

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, י"ח סיוון התשפ"ו

חולין ל"ד – חולין שנעשו בטהרה ונטמאו

שאלות:

1. גד מקפיד לאכול חולין כאילו הם תרומה, האם כשהחולצה שלו נגעה בקודש, הקודש נטמא?

חולין שנעשו בטהרה

בדף הקודם ראינו את התירוץ האחרון של **רבי אלעזר** בשם **רבי הושעיא** ליישב את המשנה, איך ידיים מסואבות (שהן בדרגת שני לטומאה) יכולות לטמא בשר חולין, **עולא** מביא את התירוץ הזה כדברי החברים (חברי הישיבה, וכמו שהגמרא תברר מדובר על **רבה בר בר חנה**).

אבל בניגוד לדעתם שהתירוץ הזה הוא לפי שיטת **רבי אליעזר** ולא **כרבי הושע**, **עולא** סובר שהתירוץ מתאים גם לדעת **רבי הושע**: כי מה **שרבי הושע** אמר (שיש שלישי לטומאה בחולין שנעשו על טהרת תרומה) רוצה לומר, שאפילו בחולין של תרומה הקלים יש דרגת שלישי, קל וחומר שבחולין של קודש החמורים יש דרגת שלישי.

הגמרא מסבירה שהחברים שהוזכרו הם **רבה בר בר חנה** בשם **רבי יוחנן**, שמפרט את הוויכוח שהיה בין **רבי אליעזר לרבי הושע** לגבי השאלה כשאדם אוכל מאכל טמא האם הוא מקבל את אותה דרגת טומאה של המאכל (למשל, האדם שאוכל ראשון נעשה ראשון, והאוכל שני נעשה שני): ובסוף הוויכוח יובן איך **רבה בר בר חנה** הסיק שלדברי **רבי הושע** אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

- **רבי אליעזר סובר** שהאדם שאוכל נעשה כמו המאכל עצמו. הוא מוכיח את זה מנבלת עוף טהור: שחמורה אכילתה ממגעה, שרק מי שאוכל אותה, כשהיא בבית הבליעה, הוא נטמא בטומאה שמטמאת גם את הבגדים שלו, שזה יותר חמור מטומאת מגע נבילה. ולכן אם באכילת נבלה האדם נטמא יותר מהמאכל, ברור שבשאר הטומאות הוא צריך להיטמא לפחות כמו המאכל.
- **רבי הושע עונה** לו שנבלת עוף טהור היא הלכה חריגה ("חידוש") כי כל שאר הטומאות מטמאות במגע בגלוי, וזו בבית הבליעה שהוא נסתר, ולכן אין ללמוד ממנה. הוא טוען להפך: המאכל חמור מהאוכל אותו, שהרי מאכל מקבל טומאה בשיעור קטן של כביצה, ואילו האדם שאוכל לא נטמא עד שיאכל שיעור גדול של חצי פרס (שתי ביצים, ככה למדו ושיערו חכמים).
- **רבי אליעזר משיב** שאין קשר בין שיעורים לטומאה, השיעורים הם גזרות הכתוב, ואי אפשר ללמוד מהם חומרות וקלות. והוא מקשה על **רבי הושע**: אם לדעתך אוכל חמור מהאדם שאוכל אותו, ולכן שני לא עושה את האדם שאוכל אותו לשני, למה לשיטתך מי שאוכל שני נעשה שני?
- **רבי הושע עונה**: שמצאנו מקרה ששני עושה שני על ידי משקים שהופכים להיות תחילה (ראשון) כשנוגע בהם שני. (אם שני נוגע במשקה, המשקה נעשה ראשון ומטמא אוכל אחר להיות שני). ומכיוון שיש דרך שבה שני עושה שני, החמרנו במקרה הספציפי הזה גם באדם שאוכל שני.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי אליעזר** מקשה שוב: אם אתה לומד ממשקים שנעשים תחילה במגע שני, למה האדם שאוכל שני לא הופך כמותם לראשון? (**לרבי יהושע**, מדובר על חומרה של משקים והוא לא לומד ממנה לאוכלים), וחוזך מזה, למה מי שאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נעשה שני לקודש, כזה דבר לא מצאנו?
- **רבי יהושע משיב**: שהוא אמר שהשלישי עושה שני, **דווקא** על חולין בטהרה של תרומה שהיא נחשבת כטומאה אצל הקודש (בגדי אוכלי תרומה נחשבים כטמאים טומאת מדרס לקודש, כאילו ישבה עליהם אשתו נידה, וטומאת מדרס מטמאת גם חולין). לכן, שלישי של תרומה נחשב כמו שני אצל הקודש ומצאנו כאמור ששני עושה שני.
- וכפי שרש"י מסביר, המחלוקת בין **רבה בר בר חנה** בשם **רבי יוחנן לעולא** היא, איך להבין את המימרא המקורית של **רבי יהושע** בבמשנה בסוף הדף הקודם.
 - לדעת **עולא**, כשרבי יהושע אומר 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה' הוא מנמק את שיטתו שמי שאוכל שלישי של חולין בטהרת תרומה, הופך לשני בגלל שתרומה נחשבת טומאה אצל הקודש. וללא קשר לזה יש שלישי גם בחולין על טהרת תרומה וכל שכן על טהרת הקודש. **ועולא** לא גורס את הויכוח שהביא **רבה בר בר חנה** כי הוא לא מופיע בשום מקום, או לחילופין לשיטתו הדין נכון גם בחולין על טהרת הקודש, כי בכל מקרה חולין נחשבים טמאים אצל הקודש.
 - לדעת רבה בר בר חנה בשם **רבי יוחנן**, **רבי יהושע** אומר 'בחולין שנעשו על טהרת תרומה' שרק בחולין על טהרת תרומה יש 'שלישי' ואין שלישי בחולין על טהרת הקודש. והוא לא נימק מדוע, ולכן **רבי אליעזר** שאל אותו מה פתאום שלישי עושה שני, ואז הוא נימק שזה בגלל שטהרת תרומה נחשבת טומאה אצל הקודש. ולשיטה הזו באמת אין שלישי בחולין על טהרת הקודש.

2. לאפי התערבב חולין שלישי לטומאה עם תבליני תרומה, זה מותר באכילה?

אכילת שלישי לטומאה

הגמרא דנה בדין של אדם שאוכל מאכל שהוא בדרגת שלישי לטומאה:

- **רבי זירא** אמר בשם **רבי אסי** בשם **רבי יוחנן** בשם **רבי ינאי**: שאדם שאוכל מאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש – הגוף שלו נעשה שני לקודש.
- **רבי זירא** מקשה על **רבי אסי**: הרי **רבי יהושע** אמר שהדין הזה (ששלישי עושה את מי שאוכל שני לקודש) נאמר רק בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ו**רבי זירא** מדייק שבחולין שנעשו על טהרת הקודש – לא!
- **רבי אסי מתרץ**: ש**רבי יהושע** אמר את זה בדרך של "לא מיבעיא" (וקל וחומר שבחולין של קודש זה ככה, והוא חידש שזה נכון אפילו בחולין של תרומה).
- הגמרא מקשה: איך **רבי אסי** יכול לומר שזה נכון גם בחולין של קודש, הרי **רבה בר בר חנה** אמר בשם **רבי יוחנן שרבי יהושע** אמר במפורש "אף אני לא אמרתי אלא בתרומה" (כלומר, דווקא בתרומה ולא בקודש)? הגמרא מתרצת שמדובר במחלוקת אמוראים לגבי מה אמר **רבי יוחנן** בדעת **רבי יהושע**. **רבי אסי** לא סובר בשם **רבי יוחנן שרבי יהושע** אמר את המשפט 'אף אני לא אמרתי אלא בתרומה' (כמו שראינו בדעת **עולא**). ולשיטתו

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

רבי יהושע באמת סובר שגם שלישי של חולין בטהרת הקודש, עושה שני לקודש את מי שאוכל אותו.

והגמרא דנה במי שאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה:

- **עולא** אמר: שאדם שאוכל מאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה – הגוף שלו נפסל מלאכול בתרומה (הוא בעצמו נעשה שלישי לתרומה, ולכן הוא אסור באכילת תרומה אבל מותר לו לגעת בה).
- הגמרא שואלת מה החידוש בדברי **עולא**, הרי זה כבר מוכח מהמשנה שראינו בטהרות בדברי **רבי יהושע** ששם נאמר ששלישי שני לקודש ולא שני לתרומה (ומשמע שהוא כן נעשה שלישי לתרומה ונפסל באכילה). הגמרא מסבירה שללא דברי **עולא** היינו חושבים שהוא לא נעשה אפילו שלישי (כלומר הוא טהור לגמרי לתרומה), ומה שהמשנה אמרה "לא הוי שני" זה רק בגלל שהיא רצתה להשוות את זה לדין של קודש (ששם הוא כן נעשה שני). לכן **עולא** היה צריך להשמיע לנו שהוא אכן נפסל (ונעשה שלישי).
- **רב המנונא** מקשה על **עולא** מבריותא שאומרת שמאכל שלישי של חולין "נאכל בנייד הדמע" (תבשיל חולין שיש בו תבלינים של תרומה). אם מי שאוכל שלישי נפסל מלאכול תרומה, איך מותר לו לאכול את התבשיל הזה הרי הוא נפסל מיידית בגלל השלישי, ואוכל את התבליני תרומה שבו?
- **עולא** מתרץ: "הנח לנייד הדמע" – אין בתבשיל הזה כמות של כזית תרומה בתוך כדי אכילת פרס של התבשיל, ולכן האכילה שלו לא נחשבת כאכילת תרומה שאסורה עליו.